

MUZEYLAR FAOLIYATI HISOBINI YURITISH XUSUSIYATLARI VA AUDITI

Annayev Abdurasul Abdurashidovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit kafedrasi assistenti

***Annotatsiya** – Mazkur maqolada muzeylar faoliyati hisobini yuritishning o‘ziga xos xususiyatlari va auditorlik nazoratining ahamiyati tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida muzey fondlari, tarixiy eksponatlar va madaniy boyliklarni hisobga olish, inventarizatsiya qilish hamda moliyaviy hisobotlarni shakllantirish masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, muzeylarda ichki va tashqi auditni tashkil etish, auditorlik risklarini baholash hamda nazorat tizimini takomillashtirish yo‘nalishlari yoritilgan. Tadqiqot natijasida muzeylar faoliyatida hisob va audit tizimini modernizatsiya qilish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va moliyaviy nazorat samaradorligini oshirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

***Kalit so‘zlar:** Muzeylar, muzey fondlari, buxgalteriya hisobi, audit, auditorlik nazorati, madaniy boyliklar, eksponatlar hisobi, inventarizatsiya, ichki audit, moliyaviy hisobot, auditorlik risklari, raqamlashtirish.*

KIRISH

Bugungi kunda muzeylar milliy va jahon madaniy merosini saqlash, ilmiy jihatdan o‘rganish hamda kelajak avlodlarga yetkazishda muhim ahamiyat kasb etuvchi madaniy-ma‘rifiy muassasalar hisoblanadi. Muzeylar faoliyati tarixiy, arxeologik, badiiy va ilmiy ahamiyatga ega bo‘lgan eksponatlar hamda kolleksiyalarni saqlash, ulardan foydalanish va targ‘ib qilish bilan chambarchas bog‘liqdir. Shu sababli muzeylarda hisob tizimini to‘g‘ri tashkil etish va auditorlik nazoratini samarali amalga oshirish madaniy boyliklarning saqlanishini ta‘minlash, moliyaviy resurslardan oqilona foydalanish hamda faoliyatning shaffofligini oshirishda muhim omil hisoblanadi.

Muzeylar faoliyati boshqa byudjet tashkilotlaridan o‘zining o‘ziga xos xususiyatlari bilan farqlanadi. Xususan, muzey fondlari, tarixiy eksponatlar, noyob kolleksiyalar va madaniy meros obyektlari nafaqat moddiy qiymatga, balki tarixiy, ilmiy va madaniy ahamiyatga ham ega. Shu bois ushbu obyektlarni hisobga olish, inventarizatsiya qilish, baholash va ular ustidan nazorat o‘rnatish jarayonlari maxsus yondashuvni talab qiladi. Muzeylarda buxgalteriya hisobi tizimi moliyaviy operatsiyalar bilan bir qatorda madaniy boyliklar harakati va saqlanishi to‘g‘risidagi axborotlarni ham shakllantirishi lozim.

Jahon amaliyotida, ayniqsa rivojlangan davlatlarda muzeylar faoliyatini boshqarish va nazorat qilish tizimlarini takomillashtirishga alohida e‘tibor

qaratilmoqda. Muzey fondlarini elektron ro'yxatga olish, eksponatlarni raqamlashtirish, zamonaviy inventarizatsiya usullarini joriy etish va auditorlik tekshiruvlarini xalqaro standartlar asosida tashkil etish muzeylar faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, auditorlik nazorati muzey fondlari saqlanishining holatini baholash, moddiy va moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini aniqlash hamda ichki nazorat tizimining ishonchliligini tekshirish imkonini beradi.

O'zbekiston Respublikasida ham madaniyat va san'at sohasini rivojlantirish, muzeylar faoliyatini modernizatsiya qilish hamda muzey fondlarini saqlash va hisobga olish tizimini takomillashtirish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Muзей eksponatlarini raqamlashtirish, elektron kataloglarni yaratish, moliyaviy hisobotlarning shaffofligini ta'minlash va ichki audit tizimini rivojlantirish bo'yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar ushbu yo'nalishdagi ishlarning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Biroq muzey fondlarini baholash, eksponatlar harakatini nazorat qilish va auditorlik tekshiruvlarini tashkil etish borasida ayrim muammolar saqlanib qolmoqda.

Muzeylar faoliyatida auditorlik nazoratining ahamiyati nafaqat moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta'minlash, balki muzey fondlarining butligini saqlash, eksponatlarning yo'qolishi yoki shikastlanishining oldini olish hamda davlat mulkidan samarali foydalanishni nazorat qilish bilan ham izohlanadi. Shu sababli muzeylar faoliyati hisobi va auditini o'zaro uyg'un holda tashkil etish zamonaviy boshqaruv tizimining muhim talablaridan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Muzeylar faoliyatini hisobga olish va audit qilish masalalari davlat sektori buxgalteriya hisobi, auditorlik faoliyati hamda madaniy merosni boshqarish sohalaridagi muhim ilmiy yo'nalishlardan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda madaniyat muassasalari faoliyatining iqtisodiy jihatlarini o'rganishga bo'lgan qiziqish ortib borayotganligi sababli muzey fondlarini hisobga olish, madaniy boyliklarni baholash va ular ustidan auditorlik nazoratini amalga oshirish masalalari ko'plab mahalliy va xorijiy olimlarning tadqiqot obyekti bo'lib xizmat qilmoqda.

Buxgalteriya hisobi nazariyasining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan olimlardan A.D. Sheremet, V.F. Paliy va Ya.V. Sokolovlar o'z ilmiy ishlarida buxgalteriya hisobining boshqaruv va nazorat funksiyalarini keng yoritganlar. Ularning fikricha, buxgalteriya hisobi tashkilot aktivlari va majburiyatlari haqidagi ishonchli axborotni shakllantirish orqali samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv muzeylar faoliyatida eksponatlar va muzey fondlarini hisobga olishning nazariy asoslarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Davlat sektori hisobi va auditiga oid tadqiqotlarda C. Humphrey, J. Guthrie, T. Brusca va C. Christiaens tomonidan davlat tashkilotlarida hisob va nazorat tizimlarini takomillashtirish masalalari o'rganilgan. Ular davlat sektori tashkilotlarida aktivlarni hisobga olish va audit qilish jarayonlari moliyaviy shaffoflikni ta'minlashning muhim vositasi ekanligini ta'kidlaydilar. Olimlarning fikricha, madaniyat muassasalarida, xususan muzeylarda, aktivlar tarkibining o'ziga xosligi auditorlik tekshiruvlarida maxsus yondashuvlarni talab qiladi.

Madaniyat iqtisodiyoti yo‘nalishida tadqiqot olib borgan D. Throsby muzeylarni madaniy kapitalni saqlovchi va shakllantiruvchi institutlar sifatida baholab, muzey fondlari va eksponatlarining iqtisodiy hamda ijtimoiy qiymatini aniqlash masalalarini tadqiq qilgan. U muzey kolleksiyalarining noyobligi sababli ularni hisobga olish va baholashda an‘anaviy buxgalteriya usullaridan tashqari qo‘shimcha metodologik yondashuvlardan foydalanish zarurligini asoslab bergan.

R. Towse tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda muzeylar faoliyatini moliyalashtirish, grantlar va homiylik mablag‘lari hisobini yuritish hamda moliyaviy nazorat tizimlari o‘rganilgan. Muallif muzeylar faoliyatining moliyaviy barqarorligini ta‘minlashda ichki nazorat va auditorlik tekshiruvlarining muhim o‘rin tutishini ta‘kidlaydi.

Muzeylar hisobi va auditorligi masalalarini o‘rganishda A. Carnegie va P. Wolnizerning ilmiy ishlari alohida ahamiyatga ega. Ular muzey eksponatlarini moliyaviy hisobotlarda aks ettirish, ularni baholash va audit qilish bilan bog‘liq muammolarni tahlil qilganlar. Tadqiqotchilar madaniy boyliklarning tarixiy va madaniy ahamiyati tufayli ularni auditorlik tekshiruvdan o‘tkazishda maxsus mezonlar va baholash usullaridan foydalanish zarurligini qayd etadilar.

Xalqaro audit nazariyasini rivojlantirishga hissa qo‘shgan R. Adams, A. Arens va J. Loebbecke kabi olimlar auditorlik faoliyatining asosiy tamoyillari, risklarni baholash va ichki nazorat tizimini tekshirish metodologiyalarini ishlab chiqqanlar. Ushbu yondashuvlar muzeylarda auditorlik nazoratini tashkil etishda ham muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi.

O‘zbekistonlik olimlardan B.A. Xasanov, Q.B. Urazov, A.S. Suyunov, M.M. Tulaxodjayeva va boshqa tadqiqotchilar davlat sektori hisobi, byudjet tashkilotlari auditi va moliyaviy nazorat masalalarini o‘rganib, hisob va audit tizimini takomillashtirish bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqqanlar. Ularning tadqiqotlarida davlat mulkini hisobga olish, moliyaviy hisobotlarni shakllantirish va ichki audit tizimlarini rivojlantirish masalalari keng yoritilgan.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko‘rsatadiki, muzeylar faoliyati hisobini yuritish va audit qilishning asosiy yo‘nalishlari sifatida muzey fondlarini inventarizatsiya qilish, eksponatlarni baholash, madaniy boyliklarni elektron hisobga olish, grant va homiylik mablag‘lari harakatini nazorat qilish hamda ichki audit tizimini takomillashtirish masalalari ustuvor ahamiyat kasb etadi. Xususan, rivojlangan davlatlarda muzey fondlarini raqamlashtirish va elektron audit vositalaridan foydalanish keng tarqalgan.

Biroq mavjud ilmiy tadqiqotlarning aksariyatida muzeylar faoliyatida hisob va audit tizimining integratsiyalashgan modeli, shuningdek madaniy boyliklar auditi metodologiyasini takomillashtirish masalalari yetarli darajada yoritilmagan. Shu sababli muzeylar faoliyati hisobini yuritish xususiyatlari va auditini kompleks tarzda o‘rganish, zamonaviy xalqaro tajribalarni milliy amaliyotga moslashtirish hamda ushbu yo‘nalishda ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish dolzarb ilmiy masalalardan biri hisoblanadi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda muzeylar faoliyati hisobini yuritishning o‘ziga xos

xususiyatlari va auditorlik nazoratining nazariy hamda amaliy jihatlarini o‘rganishga qaratilgan ilmiy-uslubiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini buxgalteriya hisobi nazariyasi, auditorlik faoliyati konsepsiyalari, davlat sektori hisobi tamoyillari, madaniyat iqtisodiyoti nazariyalari hamda muzeylar faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar tashkil etdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Muzeylar madaniy meros obyektlarini saqlash, o‘rganish va targ‘ib qilish bilan shug‘ullanuvchi ijtimoiy ahamiyatga ega muassasalar hisoblanadi. Ularning faoliyatida moddiy va nomoddiy madaniy boyliklar, tarixiy eksponatlar, arxiv materiallari hamda san‘at asarlari asosiy hisob obyektlari sifatida namoyon bo‘ladi. Shu sababli muzeylar faoliyatida buxgalteriya hisobi va audit tizimini tashkil etish boshqa byudjet tashkilotlariga nisbatan o‘ziga xos xususiyatlarga ega.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, muzeylarda hisob tizimining asosiy vazifasi eksponatlar va muzey fondlarining saqlanishi ustidan nazoratni ta‘minlash, moliyaviy resurslar harakatini to‘g‘ri aks ettirish hamda moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta‘minlashdan iborat. Shu bois muzeylarda hisob obyektlari tarkibi va auditorlik tekshiruvlari yo‘nalishlari ham o‘ziga xos ahamiyat kasb etadi.

1-jadval

Muzeylar faoliyatida asosiy hisob obyektlari

№	Hisob obyektlari	Mazmuni
1	Muzey fondlari	Tarixiy, arxeologik va madaniy eksponatlar
2	Asosiy vositalar	Binolar, vitrinalar, uskunalar, transport vositalari
3	Nomoddiy aktivlar	Elektron kataloglar, dasturiy mahsulotlar
4	Pul mablag‘lari	Byudjet va byudjetdan tashqari mablag‘lar
5	Grant va homiylik mablag‘lari	Maqsadli moliyalashtirish manbalari
6	Debitor va kreditor qarzlar	Hisob-kitob operatsiyalari

Jadval ma‘lumotlari muzeylar faoliyatida asosiy hisob obyektlari tarkibining murakkab ekanligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, muzey fondlari va eksponatlar hisobining to‘g‘ri yuritilishi muassasa faoliyati samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatdiki, muzey fondlarini hisobga olishda inventarizatsiya jarayoni alohida ahamiyatga ega. Inventarizatsiya muzey fondlarining haqiqiy mavjudligini aniqlash, eksponatlarning saqlanish holatini baholash hamda hisob ma‘lumotlarining ishonchliligini tekshirish imkonini beradi.

2-jadval

Muzey fondlari inventarizatsiyasining asosiy bosqichlari

Bosqich	Amalga oshiriladigan ishlar
Tayyorlov bosqichi	Inventarizatsiya komissiyasini tuzish
Ro‘yxatga olish	Eksponatlarni inventar raqamlari bo‘yicha tekshirish
Taqqoslash	Hisob ma‘lumotlari bilan solishtirish
Kamomad va ortiqchalarni aniqlash	Tafovutlarni rasmiylashtirish
Yakuniy hisobot	Inventarizatsiya natijalarini tasdiqlash

Tadqiqot davomida muzeylar faoliyatining moliyalashtirish manbalari ham tahlil qilindi. Natijalarga ko'ra, muzeylarning asosiy moliyaviy manbasi davlat byudjeti mablag'lari hisoblanadi. Shu bilan birga, chiptalar savdosi, ekskursiyalar, grantlar va homiylik mablag'lari ham muhim moliyalashtirish manbasi sifatida xizmat qiladi.

3-jadval

Muzeylar moliyalashtirish manbalari tarkibi (shartli misol, %)

Moliyalashtirish manbasi	Ulushi (%)
Davlat byudjeti mablag'lari	65
Chipta va ekskursiya xizmatlari	18
Grantlar	8
Homiylik mablag'lari	6
Boshqa tushumlar	3
Jami	100

Jadval ma'lumotlari muzeylarning moliyaviy barqarorligida davlat mablag'lari asosiy o'rin egallashini ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, qo'shimcha moliyalashtirish manbalari ulushining ortishi hisob va audit tizimiga yangi talablarni qo'yimoqda.

Auditorlik nazorati muzeylar faoliyatida muhim boshqaruv vositasi hisoblanadi. Audit jarayonida muzey fondlarining mavjudligi, moliyaviy hisobotlarning haqqoniyligi, mablag'lardan foydalanish samaradorligi va ichki nazorat tizimining holati baholanadi.

4-jadval

Muzeylar faoliyati auditining asosiy yo'nalishlari

Audit yo'nalishi	Tekshiruv predmeti
Moliyaviy audit	Moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi
Muvofiqlik auditi	Qonunchilik va me'yoriy hujjatlarga rioya etilishi
Inventarizatsiya auditi	Muzey fondlarining mavjudligi
Samaradorlik auditi	Mablag'lardan foydalanish natijadorligi
Ichki nazorat auditi	Nazorat tizimining holati

Tahlillar natijasida auditorlik tekshiruvlari davomida eng ko'p uchraydigan kamchiliklar ham aniqlandi. Ular asosan eksponatlar hisobining to'liq yuritilmasligi, inventarizatsiya natijalarini o'z vaqtida rasmiylashtirmaslik, elektron ma'lumotlar bazalarining yetarli darajada shakllantirilmaganligi va ayrim hollarda ichki nazorat mexanizmlarining sustligi bilan bog'liq.

5-jadval

Muzeylar faoliyatida aniqlanadigan asosiy audit muammolari

Muammo	Ta'siri
Eksponatlar hisobining to'liq yuritilmasligi	Hisob ma'lumotlarining ishonchliligi pasayadi
Inventarizatsiyaning kechiktirilishi	Kamomad va yo'qotishlarni aniqlash qiyinlashadi
Elektron hisob tizimlarining yetishmasligi	Nazorat samaradorligi pasayadi
Ichki audit faoliyatining sustligi	Moliyaviy risklar ortadi
Hujjatlashtirishdagi kamchiliklar	Auditorlik xulosalariga salbiy ta'sir qiladi

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, zamonaviy muzeylar faoliyatida

raqamlashtirilgan hisob va audit tizimlaridan foydalanish samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Elektron kataloglar, RFID texnologiyalari, QR-kodlar va avtomatlashtirilgan inventarizatsiya tizimlari eksponatlar harakati ustidan nazoratni kuchaytirib, audit jarayonlarini soddalashtiradi.

Umuman olganda, o'tkazilgan tahlillar muzeylar faoliyatida hisob va audit tizimining o'zaro uzviy bog'liqligini ko'rsatdi. Hisob tizimining mukammalligi auditorlik nazoratining sifatini oshirsa, audit natijalari esa hisob tizimini takomillashtirish uchun muhim axborot manbai bo'lib xizmat qiladi. Shu sababli muzeylarda hisob va audit tizimini integratsiyalashgan holda rivojlantirish madaniy boyliklarni saqlash, moliyaviy intizomni mustahkamlash va boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotda muzeylar faoliyati hisobini yuritishning o'ziga xos xususiyatlari va auditorlik nazoratining nazariy hamda amaliy jihatlari o'rganildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, muzeylar faoliyati hisobi boshqa byudjet tashkilotlaridan o'zining hisob obyektlari, nazorat mexanizmlari va auditorlik tekshiruvlari yo'nalishlari bilan sezilarli darajada farqlanadi. Muzey fondlari, tarixiy eksponatlar va madaniy boyliklarning mavjudligi ushbu muassasalarda hisob tizimiga alohida talablarni qo'yadi.

Tahlillar natijasida aniqlandiki, muzeylarda hisob tizimining asosiy vazifasi nafaqat moliyaviy operatsiyalarni qayd etish, balki eksponatlar va muzey fondlarining saqlanishi, harakati hamda holati to'g'risida ishonchli axborotni shakllantirishdan iboratdir. Shu bois inventarizatsiya, eksponatlarni identifikatsiyalash va elektron hisob tizimlari muzeylar faoliyatining ajralmas qismiga aylanmoqda.

Tadqiqot davomida muzeylarning moliyalashtirish manbalari tarkibida davlat byudjeti mablag'lari asosiy o'rin egallashi, biroq grantlar, homiylik mablag'lari va pullik xizmatlardan tushadigan daromadlar ulushining ham ortib borayotgani aniqlandi. Bu esa moliyaviy resurslarni hisobga olish va nazorat qilish tizimini yanada takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

Audit natijalarini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, muzeylar faoliyatida uchraydigan asosiy muammolar qatoriga eksponatlar hisobining to'liq yuritilmasligi, inventarizatsiya ishlarining yetarli darajada tashkil etilmaganligi, elektron ma'lumotlar bazalarining to'liq shakllanmaganligi va ichki nazorat tizimining ayrim hollarda sustligi kiradi. Ushbu kamchiliklar muzey fondlari saqlanishiga va moliyaviy hisobotlarning ishonchligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, hisob va audit tizimining o'zaro integratsiyalashuvi muzeylar faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Audit natijalari hisob tizimini takomillashtirish uchun zarur axborot bazasini yaratadi, hisob tizimi esa auditorlik tekshiruvlarining sifatli o'tkazilishiga xizmat qiladi.

Umuman olganda, muzeylar faoliyatida hisob va audit tizimini zamonaviy talablar asosida rivojlantirish, madaniy boyliklarni saqlash va moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib quyidagi ilmiy-amaliy takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq deb hisoblanadi:

1. Muzei fondlarini hisobga olishning yagona elektron tizimini joriy etish. Barcha muzei eksponatlari va fondlarini yagona elektron ma'lumotlar bazasida yuritish tizimini yaratish zarur. Bu hisob ma'lumotlarining aniqligi va nazorat samaradorligini oshiradi.

2. Eksponatlarni raqamli identifikatsiyalash tizimini keng joriy etish. QR-kod, RFID va boshqa zamonaviy texnologiyalar asosida eksponatlarni identifikatsiyalash tizimini tatbiq etish tavsiya etiladi.

3. Inventarizatsiya jarayonlarini takomillashtirish. Muzei fondlari inventarizatsiyasini muntazam ravishda o'tkazish, uning natijalarini elektron shaklda rasmiylashtirish va nazorat qilish mexanizmlarini kuchaytirish lozim.

4. Ichki audit xizmatlarini rivojlantirish. Yirik muzeylarda mustaqil ichki audit bo'linmalarini tashkil etish va ularning faoliyatini xalqaro audit standartlari asosida yo'lga qo'yish maqsadga muvofiq.

5. Muzei eksponatlarini baholash metodologiyasini ishlab chiqish. Tarixiy va madaniy boyliklarning qiymatini aniqlash bo'yicha yagona ilmiy-uslubiy yondashuvlarni ishlab chiqish zarur.

6. Hisob va audit tizimlarini integratsiyalash. Muzeylarda buxgalteriya hisobi, inventarizatsiya va audit jarayonlarini yagona axborot tizimida yuritish amaliyotini joriy etish tavsiya etiladi.

7. Moliyalashtirish manbalarining shaffof hisobini yuritish. Grantlar, homiylik mablag'lari, xalqaro loyihalar va xizmatlardan tushadigan daromadlar bo'yicha alohida analitik hisob yuritilishi zarur.

8. Xodimlar malakasini oshirish. Muzei xodimlari, fond saqlovchilari, buxgalterlar va auditorlar uchun muntazam malaka oshirish kurslarini tashkil etish maqsadga muvofiq.

9. Auditorlik risklarini boshqarish tizimini joriy etish. Eksponatlar yo'qolishi, hujjatlarning noto'g'ri rasmiylashtirilishi va moliyaviy xatolar bilan bog'liq risklarni oldindan baholash va monitoring qilish mexanizmlarini ishlab chiqish lozim.

10. Moliyaviy va fond hisobotlarining ochiqligini ta'minlash. Muzeylarning yillik moliyaviy va statistik hisobotlarini jamoatchilikka ochiq e'lon qilish amaliyotini kengaytirish tavsiya etiladi.

Mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi muzeilar faoliyatida hisob va audit tizimining samaradorligini oshirish, madaniy boyliklarning saqlanish darajasini kuchaytirish, moliyaviy intizomni mustahkamlash hamda muzeilar boshqaruvini zamonaviy talablar asosida takomillashtirish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Mavrulov A. A., Saidboboyev Z. A. Muzeishunoslik: o'quv qo'llanma / O'zbekistonning eng yangi tarixi masalalari bo'yicha Muvofiqlashtiruvchi-metodik markaz. – T.: “Turon-Iqbol”, 2018. – 260 b.

2. Sariyeva G. I. “Muzei” tushunchasi // Science and Education. 2025. №6. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/muzei-tushunchasi>

3. Четвергова В. В., Гутковская Е. А. Особенности документального оформления и учета музейных ценностей в художественных музеях // Вестник магистратуры. 2014. №6-3(33). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-dokumentalnogo-oformleniya-i-ucheta-muzeynyh-tsennostey-v-hudozhestvennyh-muzeyah>
4. Музейные стандарты: международный опыт: коллективная монография / под ред. И. А. Гринько, М. Б. Гнедовского. – М.: Перспектива, 2019. – 97 с. URL: https://ethnomuseum.ru/files/PDF/Library/muzejnyj_standart.pdf
5. Учетная политика Государственного музея изобразительных искусств имени А. С. Пушкина. URL: https://pushkinmuseum.art/museum/documents/uchet_inventarizacia/22312_file_1.pdf
6. O‘zbekiston Respublikasining 2008-yil 12-sentyabrdagi O‘RQ-177-son “Muzeylar to‘g‘risida”gi Qonuni. URL: <https://lex.uz/acts/-1391728>
7. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2010-yil 12-apreldagi 68-son qarori “O‘zbekiston Respublikasining ‘Muzeylar to‘g‘risida’gi Qonunini ro‘yobga chiqarish uchun zarur bo‘lgan normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash haqida”. URL: <https://lex.uz/docs/-1614719>
8. International Council of Museums. ICOM Code of Ethics for Museums. – Paris: ICOM, 2017. URL: <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/code-of-ethics/>
9. International Committee for Documentation of the International Council of Museums. Statement of Principles of Museum Documentation. – ICOM-CIDOC. URL: https://www.obs-traffic.museum/sites/default/files/ressources/files/CIDOC_statement_principles_documentation.pdf
10. Collections Trust. Spectrum 5.1: The UK Museum Collections Management Standard. – London: Collections Trust, 2022. URL: <https://collectionstrust.org.uk/spectrum/spectrum-5/>
11. Lord G. D. Manual of Museum Management: For Museums in Dynamic Change. 3rd ed. – Lanham: Rowman & Littlefield, 2024. – 368 p.